

TRONDHEIM KOMMUNE

Fra barnehage til skole og SFO

Innhold

Innledning.....	3
Bakgrunn	4
Mål med planen	5
Forankring	6
Rutiner for overgang barnehage og barneskole	9
Årshjul	10
Vedlegg.....	11
Litteratur/forskning.....	16
Arbeidsgruppe.....	17

Innledning

Kommunen har et overordnet ansvar for at barn får en god overgang fra barnehage til skole og legger premisser for samarbeidet mellom institusjonene.

Barnehagen og skolen er begge institusjoner for omsorg, danning og læring. De er pedagogiske institusjoner med forskjellig mandat, men de skal begge bidra til en god start på livet og livslang læring. I dette dokumentet er SFO en del av skolen som institusjon.

Grunnleggende kompetanse barnet har ervervet i barnehagen vil ha stor betydning for barnets trivsel og læringsutbytte i skolen. Forskning viser at læring er en selvforsterkende prosess og derfor er det viktig å ha fokus på barnets styrke og robusthet. Slik vil barnehagen være en viktig del av barnets utdanningsløp.

Det er de foresatte som har hovedansvaret for barnas oppdragelse og danning. De foresatte, barnehagen og skolen har et felles ansvar for at barnet møter skolen med entusiasme og lærerlyst.

Barn og foreldre skal være trygge på at både barnehage og skole gjør sitt beste for å skape kontinuitet og sammenheng i opplæringen, og at barnet sikres en god overgang fra barnehage til skole. Dette krever tett samarbeid med barna og de foresatte, og mellom ansatte i barnehagen og skolen. Det er viktig at barnet får medvirke og delta i dette arbeidet.

Trondheim kommune er en språk- og realfagskommune og har gjennom det opparbeidet kompetanse og erfaring i bruk av <https://sprakloyper.uis.no>. På bakgrunn av dette er det besluttet at alle kommunale barnehager og skoler skal benytte <https://sprakloyper.uis.no> i sitt arbeid i overgangen barnehage/skole.

Planen gjelder alle barn, barn med særskilte behov etter Barnehagelovens kapittel fem A vil i tillegg bli ivaretatt gjennom rutiner i [Håndbok i Spesialpedagogisk arbeid](#).

Samtykke fra foreldre

Rammeplanens kapittel 6 omhandler "Overganger".

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt fritidsordning og presiserer at barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen. Opplysningene skal alltid være til barnets beste. Andre aktører i overgangen er helsestasjon og skolehelsetjeneste.

Kommunale barnehager benytter Meldeboka for å gi samtykke, private aktører kan bruke vedlagte skjema.

Trondheim, 15.08.2018

Camilla Trud Nereid

Direktør for Oppvekst og Utdanning

Bakgrunn

Rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold gir føringer for hvordan barnehagen i samarbeid med foreldre og skole skal legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning (Rammeplan, kapittel 3).

For de yngste barna i skolen er lek nødvendig for trivsel og utvikling, men også i opplæringen som helhet gir lek muligheter til kreativ og meningsfylt læring (Læreplanens overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen)

Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. (Rammeplan kapittel 6)

I Trondheim kommune er det 56 kommunale barnehager og 80 private barnehager som avgir barn til kommunens 41 barneskoler og 4 friskoler. Det forekommer at også familiebarnehager avgir barn til skoler. Det er ønskelig at byens barnehager og skoler har lik praksis for overgangen, som vil gi barna lik mulighet for en vellykket skolestart.

Lovfesting av samarbeidsplikt for barnehage- og skoleeiere. Plikten vil sikre at alle barn får en trygg og god overgang fra barnehage til skole. Videre vil plikten bidra til å sikre at alle barnehager, både kommunale og ikke-kommunale, inngår i et samarbeid med skolen om barns overgang fra barnehage til skole.

Mål med planen

For å kunne ta hensyn til og forberede barna på deres framtid, må barnehagen ha kunnskap om hva barna faktisk vil møte i skolen. For å kunne ta hensyn til barnas fortid, må skolen ha kunnskap om barns tidligere erfaringer fra barnehagen. (Brostrøm, 2009, referert i Tidsskrift for nordisk barnehageforskning, 2014, s. 20).

Flere undersøkelser viser at ansatte i ulike nivå i et barns institusjonaliserte liv har lite kunnskap om hverandre og at kommunikasjonen ofte er mangelfull og tilfeldig (Rambøl, 2010; Brostrøm, 2009).

Forskningsprosjekt i EU viser at god overgang har stor betydning for barns trygghet og hindrer frafall fra skolen.

Felles prosjekt gir muligheter for samarbeid og felles løft for lokalt arbeid i barnehager og skoler.

Målet med planen er å sikre en trygg og god overgang fra barnehage til skole for alle barn i Trondheim kommune.

Skolen skal sikre kontinuitet i barnas læringsprosesser ved å ta hensyn til det barna har lært i barnehagen og barnets erfaringer.

Et eksempel på hvorfor kunnskap om hverandres innhold er viktig kan illustreres med Språkbroen hentet fra <https://sprakloyper.uis.no>, pakken for overgang barnehage/skole.

Språkbroen

fra barnehage

til skole

Hensikten med planen er å sikre:

- en meningsfull sammenheng i opplæringsløpet det siste året i barnehagen og det første året på skolen.
- gode rutiner for samarbeid mellom barnehagene og skolene i Trondheim kommune.

Planen er overordnet og forpliktende for alle kommunale barnehager og skoler i Trondheim kommune. Private barnehager og skoler oppfordres til å følge planen.

Forankring

Felles læringssyn i barnehage og skole:

Både Læreplanen og Rammeplanen støtter seg til et sosiokulturelt perspektiv på danning og læring. Et sosiokulturelt læringssyn bygger på en antakelse om at læring skjer gjennom bruk av språk og deltakelse i sosial praksis. Synet har røtter tilbake til John Dewey, Georg Mead, Lev Vygotsky og Mikhail Bakhtin. Dewey mente at kunnskap ble til gjennom aktivitet med andre mennesker. Han er kjent for sitt sitat "Learning by doing and reflection" som innebærer læring gjennom handling og erfaring. Et sosiokulturelt læringssyn innebærer et dynamisk syn på læring hvor det ikke finnes en sannhet. Kunnskap er avhengig av den kulturen vi er en del av, og vi lærer gjennom hele livet.

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) punkt 6.1: [Overganger](#).

"Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barnet kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarnet med skolen.

De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen." (Rammeplan, 2017).

Rundskriv om Lærerplanverket for Kunnskapsløftet fra Utdanningsdirektoratet: [Læreplanverket](#).

"Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og barnetrinn, barnetrinn og ungdomstrinn, ungdomstrinnet og videregående opplæring skal bidra til å lette overgangen mellom de ulike trinnene i opplæringsløpet."

Barnehagens (Barnehageloven §1) og skolens (Opplæringsloven § 1-1) formålsparagrafer viser mange likheter som illustrert under. Dette er et godt utgangspunkt for at barnehage og skole har samme mål om å arbeide for barnets beste.

Barnehagens formålsparagraf	Skolens formålsparagraf
<p>Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.</p> <p>Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for felleskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.</p>	<p>Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.</p> <p>Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som og kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.</p> <p>Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon.</p> <p>Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitenskapleg tenkjemåte.</p> <p>Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfolde skaperglede, engasjement og utforskartrang.</p> <p>Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.</p> <p>Skolen og lærerbedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.</p>

Barn kan uttrykke seg på mange måter i lek og leken har en selvskreven og viktig plass i barnehagen. Leken har betydning for barns trivsel og som en grunnleggende livs- og læringsform. I barnehagen skal barna oppleve lek både som egenverdi og grunnlag for læring og allsidig utvikling. Barn skal få utforske omgivelser, søke opplevelser og gjøre erfaringer. Skaperglede, undring og utforskertrang er viktige elementer i barns lek og læring.

Fellesskapet i barnehagen er en viktig læringsarena, vennskapet blir grunnleggende for et godt fellesskap hvor lærelyst utvikles. Barnehagen må skape et fellesskap der vennskap kan prøves ut og befestes. "I overgangen fra barnehagen til skolen skal barnet møte en forberedt skole, klar til å bygge videre på det grunnlaget barnehagen har gitt." (Meld.st.21). Således må skolen arbeide slik at både faglig læring og sosial læring skjer og utvikles sammen. Skolen har som oppdrag å la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaringer med å se muligheter og omsette ideer til handling.

Overgangen barnehage/skole må ses på som en prosess og ikke som en enkelt hendelse. For barna er overgangen både mental og fysisk, de skal etablere nye relasjoner i nye omgivelser samtidig som de skal gå fra å være barnehagebarn til å være elever og utvikle sine sosiale og kognitive ferdigheter på måter som passer inn i skolens kultur og arbeidsmåter. Barna trenger å oppleve at det er sammenheng mellom det som skjedde i barnehagen og det som skjer i skolen. Barnet må være aktør både direkte og indirekte i samarbeidsrelasjonene rundt barnet. Det er behov for at det utvikles samarbeidstiltak for siste del av barnehagen og første del av skolen som forener arbeidsmåtene i de to institusjonene. (Kunnskapssenter for utdanning; Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole - en systematisk kunnskapsoversikt, Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E. & Freyr, T)

Hogsnes og Moser (2014) har belyst betydningen av sammenheng i overganger i sin undersøkelse: [Forståelse av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning.](#)

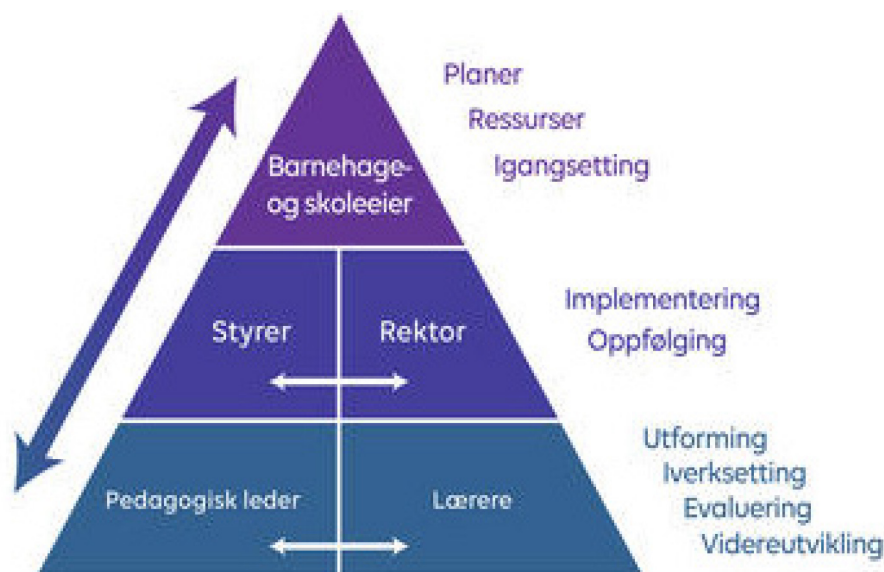
Betydningen av språkarbeid

Å lage koblinger mellom lek og læring, og la barna få undersøke, utvikle kunnskap og språk gjennom lek er noe av det forskning viser til er en god måte å ivareta barna på i overgangen fra barnehage til skole. Leken og det estetiske må stå sentralt i overgangen (Corsaro & Molinari, 2000)

Språkløyper er en nasjonal strategi for språk, lesing og skriving igangsatt av Kunnskapsdepartementet. Lesesenteret (UiS) har sammen med Skrivesenteret (NTNU) ansvar for å drive og produsere det faglige innholdet i kompetanseutviklingspakken, som ligger på nettsiden sprakloyper.no. Skrivesenteret har ledet arbeidet med kompetanseutviklingspakken Overgang fra barnehage til skole. Sentrale områder i denne pakken er: samarbeid, kulturmøter, språkarbeid, kartlegging og det flerspråklige perspektivet.

Språkløyper - overgang barnehage/skole.

Figuren under er hentet fra Språkløyper.no og illustrerer hvilket ansvar og oppgaver som ligger på i de ulike gruppene. Arbeidet med overgangen vil både måtte skje horisontalt og samtidig omfatte samarbeid mellom kommunenivå, ledernivå og lærernivå.

Rutiner for overgang barnehage og barneskole

Overgangsrutinene mellom barnehage og barneskole tar utgangspunkt i to sentrale forutsetninger:

- Skolens tidlige samarbeid med foreldre og den enkelte barnehage
- Grenseobjekter

Skolene i Trondheim tar imot barn fra mange barnehager. Skal alle barn og familier ha samme forutsetning for en god oppstart på skolen er det viktig at det legges til rette for samarbeidsarenaer i form av overgangsaktiviteter. Dette defineres som bli-kjent aktiviteter (kulturmøter), informasjonsutveksling (samarbeid), og språkarbeid. Det første formelle møte mellom foreldre, barnehage og skole arrangeres i regi av skolen og har som intensjon å avklare gjensidige forventninger.

Grenseobjekter

Grenseobjekter befinner seg i og på tvers av settinger, de er gjenkjennelige for barna på tvers av settingene og er fleksible i tolkninger og bruk. (Akkerman & Bakker, 2011; Star & Griesember, 1989). Grenseobjekter kan gi barn mulighet for aktiv deltakelse i konstruksjonen av sammenhenger.

Grenseobjekter kan være gjenstander, spill eller leker som barna vil finne både i barnehagen og barneskolen. I Trondheim kommune skal alle barnehager og skoler la barna bli kjent med en felles bok, et spill, en lek og en sang. Bruk av felles grenseobjekter i kommunen vil øke sannsynligheten for at barna opplever helhet og sammenheng mellom barnehage og barneskole.

Pr. 01.08.2018 er følgende grenseobjekter aktuelle:

Bok: Geitekillingen som kunne telle til ti.

Spill: Villkatten.

Lek: Rødt lys.

Sang: Stopp! Ikke mobb!

Grenseobjektene kan byttes ut ved enighet mellom barnehage og skole/SFO i faglig/pedagogiske bydelsmøter i september/oktober.

Arbeidet med grenseobjektene ses i sammenheng med rammeplanens kapittel 1, 3 og 9, slik det også ses opp mot overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen, kapittel 1 og 2.

Forskning.no

Årshjul

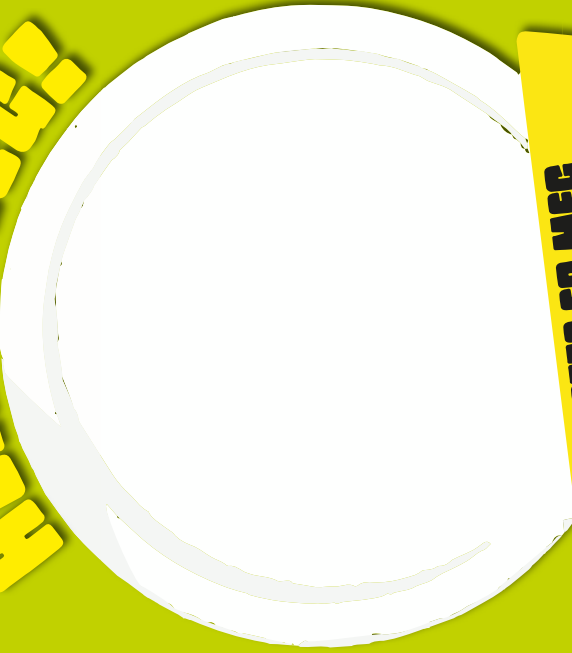
Når (ca)	Rutine	Ansvar	Overgangsaktivitet
August	Barnehagen og skolen starter jobbingen med overgangspakken i Språkløyper	Styrer/barnehagelærere/ rektor/lærere	Språkarbeid
August	Fagenheten sender skolene oversikt over neste års skolestartere - så langt det er mulig å fremskaffe	Fagenheten	Samarbeid/ informasjon
September	Barnehagene kartlegger norskferdighetene til flerspråklige skolestartere som kommer til å ha behov for særskilt språkopplæring på skolen	Styrer/barnehagelærer	Språkarbeid/ kartlegging
September-oktober	Faglig/ pedagogisk møte mellom barnehage og skole i bydelsnettverk Lokal plan for samarbeid for overgang bhg/skole utarbeides	Rådmannen	Kultur
	Felles møte med skole, SFO, foreldre og ansatte fra barnehagene hvor gjensidige forventninger uttales og avklares	Rektor	Kultur
Oktober-november	Samtaler med barn og foreldre hvor forventninger til siste barnehageår og skolestart avklares.	Barnehagen	Samarbeid/ informasjon
November	Skolen inviterer neste års skolestartere til samlingstund sammen med småskoletrinnet	Rektor	Kultur
Januar-februar	Besøk på skolen barna skal begynne på for å bli kjent med utemiljøet	Barnehagen	Kultur
Februar	Innskiving på skolen, med besøk i SFO areal. Felles dato som legges i barnehage/skolekalender.	Rektor	
Februar-mars	Samtaler mellom barn, foreldre og barnehagelærer hvor barna presenterer sin "Her er jeg". Avtale om informasjonsoverføring	Barnehagen	Samarbeid/ informasjon
Mars-april	Overføringsmøter mellom barnehage og skole/SFO starter, skolen får kopi av "Her er jeg"	Rektor	Samarbeid/ informasjon/ kartlegging
April	Skole/SFO inviterer til besøk for foreldre og barn (bli kjent dager)	Rektor/avdelingsleder SFO	Samarbeid/ informasjon
Mai	Barna i barnehagen møter barn som har erfart overgangen og skolestarten tidligere (skoleambassadører, faddere)	SFO/skolen i samarbeid med barnehagen	

Tilrettelegging av fysisk og psykisk læringsmiljø for barn med særskilte behov etter Barnehage-lovens kapittel fem A starter to år før skolestart. Barnehagen barnet har plass, har ansvar for å opprette kontakt med mottaker skolen. Det er viktig at alle ansatte ved barnehage og skole har kunnskap om hvor spesielt sårbar overgangen kan være for disse barna.

Vedlegg

HER ER JEG!

DETTE ER MEG
- bilde eller tegning

Dette er jeg spent på
- tegn eller skriv

Dette vil jeg si til de på
skolen - tegn eller skriv

Dette gleder jeg meg til
- tegn eller skriv

Dette liker jeg å gjøre
- tegn eller skriv

DETTE ER FAMILIEN MIN
- bilde eller tegning

SKJEMA 1

Foresatte/foreldre fyller ut

1. Beskriv ditt barns styrker og interesser:
2. Beskriv ditt barns sosiale kompetanse (venner/lek):
3. Er det noe vi bør vite om barnet ditt før det begynner på skolen? (Hvis eleven har sakkyndig vurdering er det barnehagens ansvar å formidle informasjon om dette.)
4. Beskriv barnets evne til selvstendighet i forhold til påkledning, dobesøk og andre daglige utfordringer:
5. Hvilke forventninger har dere som foresatte til skole og SFO?

Jeg/Vi samtykker i at barnehagen gir opplysninger gitt i dette skjema videre til _____ skole. Kopi til foreldre og i barnemappe.

Trondheim, _____

Foresattes/foreldres navn

SKJEMA 2

Skjema for overføring av barn mellom _____ barnehage og _____ skole: Hensikten med skjemaet er å få den informasjonen skolen trenger for å legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole. De foresatte skal skrive under på at de samtykker til at det ferdig utfylte skjemaet oversendes skolen. Dette er et skjema for alle skolestartere. Hvis barnet har særskilte behov og/eller behov for spesialpedagogisk hjelp, er rutiner beskrevet for dette i «Håndbok i spesialpedagogisk arbeid» for Trondheim kommune.

Barnets navn og fødselsdato: _____

Barnehage: _____

1. Beskriv barnets styrker:

2. Beskriv barnets interesser:

3. Beskriv barnets sosiale fungering og venne-egenskaper (empati, samarbeid, selvhevdelse, selvkontroll, ansvarlighet, evne til problemløsning):

4. Har barnet spesielle behov skolen bør vite om?

5a. Har barnet behov for særskilt språkopplæring på skolen for å kunne følge med i ordinær undervisning?

5b. Har barnet behov for samisk språkopplæring på skolen? (spesifiser språk og nivå)

5c. Har barnet behov for tegnspråkopplæring?

5d. Har barnet behov for opplæring i kvensk?

6. Beskriv barnets evne til selvstendighet i forhold til påkledning, dobesøk og andre daglige utfordringer:

Jeg/Vi samtykker i at barnehagen gir opplysninger gitt i dette skjema videre til _____ skole. Kopi til foreldre og i barnemappe.

Trondheim, _____

Foresattes/foreldres navn

Litteratur/forskning

- Kunnskapssenter for utdanning, 2015: Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole - En systematisk kunnskapsoversikt. ISBN: 978-82-12-03458-7
- [Språkløyper.no](http://spraklopper.no)

Arbeidsgruppe

Barnehagelærer, SIT barnehager

Førstetrinns lærer, Ila skole

Avdelingsleder, SFO Nardo skole

Avdelingsleder, Stavset skole

PP-rådgiver, Lerkendal

Enhetsleder, Nissekollen bhger

Ped.leder, Sjetne barnehage

Utdanningsforbundet

Lærer, Dagskolen

Rådgiver, Oppvekst og Utdanning

Marianne Kjørkleiv Aune

Jartrud Lindø

Roger Karlsen

Heidi Bjørnbet

Tone Merete Skogås

Monica T. Svalby

Grethe L. Endresen

Berit Baar Lian/Tone Jøssund

Elin Thue Wiig

Kristin Gudim

Trondheim kommune
Rådmannen
Postboks 2300 Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

m1448 • september 2018, red 01.2022 ghl
Kommunikasjonsenheten

